

Huub Peek wil sneller betrouwbare exterieurfokwaarden

‘Indexen moeten stabielere’

Huub Peek van het onafhankelijke fokkerijadviesbureau Peek & van der Kroon (P&K) constateert dat fokwaarden door de tijd heen onnodig veel fluctueren, omdat niet alle beschikbare informatie wordt gebruikt. Daarnaast is het ontbreken van betrouwbare exterieurfokwaarden bij dochtergeteste stieren hem een doorn in het oog.

De indexdraai van augustus heeft nogal wat stof doen opwaaien. De voormalige internationale genomicsstopper Amighetti Numero Uno stelt op basis van zijn eerste Nederlandse dochter-index ernstig teleur. Niet alleen qua productie, maar ook op het gebied van beenwerk. Met een fokwaarde beenwerk van slechts 92 is hij ineens volstrekt onbruikbaar.

Nodeloze fluctuaties

Waarschijnlijk is Numero Uno op basis van zijn genomics te hoog ingeschat. Maar of hij zo slecht is als dat het zich nu laat aanzien, is nog de vraag. Er zijn slechts 33 Nederlandse dochters op 18 verschillende bedrijven gekeurd. In Canada zijn er 210 dochters ingeschreven en

komt hij tot een fokwaarde beenwerk van +13 (110 à 111 op de Nederlandse basis), terwijl de 769 in Amerika gekeurde dochters voor een fokwaarde van +1.49 zorgen. „Anderhalve standaardafwijking bovengemiddeld, dus op Nederlandse basis circa 106. Maar er is enig genetisch niveauverschil en dus zou een waarde ergens tussen de 100 en 103 realistischer zijn dan 92”, aldus onafhankelijk fokkerijadviseur Huub Peek.

„In Canada tellen kenmerken als hielhoogte en botkwaliteit ook mee, maar het verschil met Nederland zou duidelijk niet zo groot mogen zijn”, aldus Peek. De fokkerijadviseur verwacht dan ook dat de Nederlandse fokwaarde beenwerk van Numero Uno nog zal stijgen. Waar het hem om gaat is dat de fokwaarde

door de tijd heen nodeloos fluctueert. Net als zijn klanten, de veehouders, heeft hij belang bij stabiele fokwaarden. „Als je een stier gericht inzet, moet je er op kunnen vertrouwen dat hij zijn fokwaarden ook waarmaakt.”

Voorzichtige benadering

Huub Peek adviseert samen met compagnon Frans van der Kroon sinds 13 jaar melkveehouders op het gebied van fokkerij, inmiddels zo'n 300 voornamelijk in Nederland. De mannen geven paringsadvies op basis van het door henzelf ontwikkelde M84U (mate for you) en scoren daarvoor bij elke te paren koe de onderbalk. Het spreekt voor zich dat voor een optimaal resultaat, de fokwaarden van de

„Als je een stier gericht inzet, moet je er op kunnen vertrouwen dat hij zijn fokwaarden ook waarmaakt“, aldus Huub Peek.

Reactie GES en AEU

Roel Veerkamp, fokkerijwetenschapper en coördinator van de voor de fokwaardeschatting verantwoordelijke stichting Genetische Evaluatie Stieren (GES) en Gerben de Jong, hoofd van de Animal Evaluation Unit (AEU, het voormalige NRS) van CRV reageren op de kritiek van Huub Peek van het onafhankelijke fokkerijadviesbureau Peek & van der Kroon.

Huub Peek stelt dat GES bij importstieren te snel overgaat op een nationale index. Dat zou verklaren waarom de fokwaarde beenwerk van Numero Uno in Nederland zo tegenvalt, terwijl hij het op basis van veel meer dochters in Amerika veel beter doet.

„De stier Numero Uno heeft een fokwaarde voor exterieur op basis van zijn dochters uit zijn zogenaamde proefperiode. De stier is in Nederland gebruikt zonder dat er een fokwaarde op basis van dochterinformatie in het buitenland bekend was. Voor stieren die dochters uit de proefperiode hebben, geldt dat de Nederlandse fokwaarde wordt gepubliceerd en dat buitenlandse informatie niet wordt gebruikt. Een stier valt in de categorie van ‘het hebben van dochters uit de proefperiode’ wanneer er minimaal 15 dochters in Nederland en Vlaanderen zijn geboren, voordat de stier zelf 1.800 dagen oud is. Dat de stier voor beenwerk lager uitkomt dan in de USA of Canada, komt doordat hij in Nederland laag scoort voor beengebuit, dat zwaar weegt in het kenmerk beenwerk. Tevens geeft hij bij de dochters zeer rechte benen (van zij beoordeeld), hetgeen ook niet gewenst is. Daarbij moet in ogenschouw worden genomen dat beenwerk bovenbalk in Nederland een ander kenmerk is dan beenwerk in de USA of Canada. De correlatie met beide landen is 0,67, hetgeen redelijk laag is.“

De stier Brawler kreeg in april een Nederlandse index op basis van 14 gekeurde dochters, terwijl er in het buitenland al meer dan tweeduizend waren. Het blijkt dat het exterieur van Brawler vijf punten is gewijzigd bij de augustusdraai, terwijl hij in Amerika stabiel was. Zou het niet beter zijn om de buitenlandse dochters toch mee te tellen?

verschillende exterieurkenmerken van de te gebruiken stieren door de tijd heen zo stabiel mogelijk moeten zijn. P&K adviseert daarom hoofdzakelijk dochtergeteste stieren. „Dat we nu ook wat genomicsstieren gebruiken, is omdat we anders vastlopen qua bloedvoering“, stelt Peek. De adviseur is beslist niet tégen de inzet van genomics, maar opteert voor een voorzichtige benadering. „Fokken op een hoge totaalindex (NVI / TPI) is te kort door de bocht, evenals de redenering dat wanneer een hoge genomicsstier punten verliest, hij nog steeds hoger is dan een fokstier. Het gaat erom wáár hij punten verliest.“ Peek wijst er op dat geen veehouder een zo hoog mogelijke totaalindex alléén als doel heeft, maar belang heeft bij de onderliggende informatie. „Uiteindelijk bepaalt de zwakste schakel van de koe hoe lang ze naar tevredenheid functioneert en niet de NVI of TPI van de stier.“

Te snel nationale index

Net als bij Numero Uno was het debuut op basis van Nederlandse dochters voor Gen-I-Beq Brawler teleurstellend. In april dit jaar zorgden 14 dochters voor fokwaarden voor frame, type, uier, beenwerk en totaal exterieur van respectievelijk 101, 104, 107, 98 en 104. In augustus was zijn ingeschreven dochteraantal gegroeid tot 37 stuks, die zorgden voor respectievelijke fokwaarden van 104, 107, 111, 102 en 109. „De stier kreeg een nationale index op basis van 14 gekeurde dochters, terwijl er al meer dan tweeduizend buitenlandse

dochteren waren, die niet meer meetelden. Zijn totaal exterieur is bij de laatste draai dan ook maar liefst vijf punten gewijzigd, terwijl de stier in Amerika al lange tijd stabiel was“, aldus Peek. Ook de Inet van Brawler steeg in augustus met 49 punten en zijn NVI met 47 punten. Peek wijst in dat kader ook op de stier De-Su 521 Bookem. Zijn eiwitpercentage bedroeg -0,06 procent, maakte bij de eerste 65 Nederlandse dochters in december 2014 een duikeling tot -0,23 procent, om vervolgens weer te stijgen tot -0,11 procent nu. Dat terwijl de stier in de Verenigde Staten op basis van veel grotere aantallen dochters stabiel was. „Wij vragen ons af waarom er in zo'n vroeg stadium zoveel gegevens opzij worden geschoven. Je kunt daardoor veel meer stijgingen en dalingen van de fokwaarden verwachten. GES gaat bij importstieren nu veel te snel over op een nationale index (zie ook het kader ‘Reactie GES en AEU’, red.).“

Overcorrectie

Peek heeft de indruk dat vooral de importstieren die gericht op de betere bedrijven en op de betere dieren worden gebruikt – als Numero Uno – bij de eerste groep dochters te veel worden gecorrigeerd voor een gerichte inzet. „In de Verenigde Staten en Canada lijkt dat juist geregeld andersom het geval, getuige het feit dat stieren als Celsius en Fatal er ooit eenmalig de koppositie bleekden.“ Mogelijk is dat de reden waarom veel sperma-importeurs gebruik maken van de

„Brawler is net als Numero Uno een ‘stier met dochters uit de proefperiode’. Dan geldt dat de Nederlandse fokwaarde wordt gepubliceerd. De Interbull-fokwaarde, met hierin de informatie van Nederlandse, Vlaamse en buitenlandse dochters wordt niet gebruikt. Dit is het resultaat van een discussie met stiereigenaren over publicatieregels van stieren. Men wil voor deze stieren graag de ‘puur’ Nederlands/Vlaamse fokwaarde zien, men wil zien hoe de dieren in Nederland en Vlaanderen presteren.“

Het Scandinavische rekencentrum NAV bracht onlangs de ondergrens voor productie en exterieur omhoog. Genoomstieren kregen voorheen al een dochterfokwaarde als de betrouwbaarheid boven de 60 procent uitkwam, nu is dat pas bij 90 procent. Het aantal vereiste dochters voor een exterieurfokwaarde is opgehoogd van 15 naar 50, ten einde stabilere fokwaarden te krijgen. „Het is een afweging of je alle informatie wilt gebruiken om een fokwaarde te berekenen of dat je wacht met het gebruik van informatie in de fokwaarde. Volgens mij moet je altijd proberen om alle informatie zo goed mogelijk te gebruiken, dus zowel genomische informatie als de informatie van de eerste dochters.“

Kan het model goed corrigeren voor stieren die op het topsegment (gericht op de betere dieren) zijn ingezet? Een stier als G-Force was vroeg uitverkocht en zal dus op de beste koeien zijn ingezet. Dat geldt ook voor een exclusieve buitenlandse genomicsstopper als Numero Uno.

„Bij de fokwaardeschatting houden we rekening met de genetische aanleg van de koeien waarmee een stier wordt gepaard. Op zich kan de fokwaardeschatting goed rekening houden met het gebruik van een stier in het topsegment. Het wordt wat anders wanneer een deel van de koeien speciale aandacht krijgt van de melkveehouders omdat ze zo bijzonder zijn. Wanneer deze speciale behandeling ten opzichte van de overige koeien op het bedrijf leidt tot hogere productie of betere exterieurscores dan is de fokwaardeschatting niet in staat om daar rekening mee te houden. Zolang alle dieren maar hetzelfde worden behandeld op bedrijven gaat het goed.“

fokwaarden uit het land van herkomst, zelfs al heeft een stier Nederlandse dochters. Je zou immers verwachten dat ze gebruik maken van de Nederlandse cijfers, omdat ze er allemaal voor betalen om GES-lid te zijn en dus invloed hebben op de besluitvorming (zie ook het kader ‘Nederlandse of buitenlandse fokwaarden?’). Huub Peek vraagt zich tevens af of het rekenmodel goed genoeg kan corrigeren voor Nederlandse stieren die op het topsegment van de koeien zijn gebruikt, zoals Delta G-Force, die na het beschikbaar komen in no-time was uitverkocht. Om hevige fluctuaties te voorkomen bij het aan de melk komen van de dochters van jonge stieren, heeft het Scandinavische rekencentrum NAV onlangs de ondergrens voor productie en exterieur omhoog gebracht. Genomicsstieren kregen voorheen al een dochterfokwaarde voor productie als de betrouwbaarheid boven de 60 procent uitkwam, nu is dat pas bij 90 procent. En het aantal vereiste dochters voor een exterieurindex is van 15 naar 50 gestegen, terwijl NAV ook voor de secundaire kenmerken de voorwaarden heeft aangescherpt.

Te weinig gekeurd

Het stoort Peek dat stieren in Nederland weliswaar heel snel een hoge betrouwbaarheid voor productie halen, maar dat er soms maar heel weinig gekeurde dochters zijn. Een situatie die bovendien vaak té lange tijd zo blijft. „Hierdoor zie je bij kenmerken met een lage erfelijkheidsgraad soms grote verschillen ▶

Nederlandse of buitenlandse fokwaarden?

Veel sperma-importeurs gebruiken de fokwaarden uit het land van herkomst. Toch zijn ze allemaal aangesloten bij GES en betalen ze daar ook voor. Je zou daarom verwachten dat ze juist de GES-fokwaarden publiceren.

„Wij zijn GES-lid en gebruiken vrijwel uitsluitend de buitenlandse fokwaarden. Toch vinden wij het GES-werk belangrijk. De Nederlandse veehouder moet de mogelijkheid houden om de resultaten van de door hem gebruikte stieren onder Nederlandse omstandigheden met elkaar te kunnen vergelijken”, aldus Walter Liebrechts van Koole & Liebrechts.

„Wij werken op basis van Italiaanse fokwaarden en gebruiken deze totdat de stier een betrouwbare index in Nederland heeft. Dan voegen we de Nederlandse cijfers samen met de buitenlandse cijfers in het bestand dat we gebruiken voor ons paringsadvies. Op deze manier krijgt de veehouder maximale betrouwbaarheid in de adviezen”, aldus Wim de Boer van Veecom. „Overigens zijn de Nederlandse exterieurfokwaarden op dit moment in onze ogen totaal onbruikbaar. De indexen geven niet weer welke stier wel of geen goede benen geeft.”

„Wij gebruiken te allen tijde de fokwaarden uit het land van herkomst, in ons geval de USA. Deze stieren hebben daar hun dochters en zijn door heel Amerika getest. Ook vermelden we de Nederlandse fokwaarden bij onze stieren. Dit is bij jonge stieren een omgerekende fokwaarde en bij de oudere stieren die

hier dochters hebben een fokwaarde op basis van deze dochters. Dit doen we zodat Nederlandse melkveehouders te allen tijde onze stieren met andere stieren kunnen vergelijken”, aldus Bart Soetebier van WWS.

„Wij verkopen onze stieren op basis van de Duitse fokwaarden. Als de dochters aan de melk komen in Nederland, gaat de fokwaarde langzaam over naar de Nederlandse fokwaarde. We publiceren de GES-fokwaarden op onze stierenkaart, aangevuld met de TIP van de NVO. De GES-cijfers maken de stieren vergelijkbaar met Nederlandse stieren, ook al zijn Interbull-cijfers soms lastig te interpreteren. Op onze website zijn zowel de Duitse als de Nederlandse cijfers beschikbaar”, aldus Jeroen Kloosterziel van GGI.

„In Nederland zien we dat de invloed van de afstammingsindex in de Interbull-omrekeningen veel te groot is. Dit leidt tot zeer grote verschillen tussen de omgerekende fokwaarde en de latere, werkelijk in Nederland gerealiseerde fokwaarde. Wij werken daarom met de originele fokwaarden”, aldus Coen van Rosmeulen van Alta. „Een tweede aspect waarom de originele fokwaarde nauwkeuriger is, is het meenemen van genomicsinformatie. Er vindt tussen de beide consortia, Eurogenomics en Noord-Amerika, geen uitwisseling van genotypes plaats. Hierdoor is de informatie in de omrekening altijd maar de halve waarheid.”

met een paar jaar later, vooral bij de beenkenmerken. Niet om iemand de zwartepiet toe te spelen, maar het mooiste voorbeeld daarvan is Ponsstar Sunflower van KI Samen. Hij had destijds slechts vier gekeurde dochters en er werd al uitgebreid mee geadverteerd omdat hij met aantrekkelijke cijfers werd berekend. Inmiddels ziet zijn index er heel anders uit. Ik bedoel dat je ook kunt besluiten om terughoudend te zijn.”

Ook KI Kampen zette onlangs een zestal ‘nieuwe fokstieren’ op haar stierenkaart, met respectievelijk 6 (Profit), 9 (Salero), 15 (Manilla), 21 (Lorenzo), 26 (Rammstein) en 29 (Apparition) gekeurde dochters. En CRV vermarkt De Vrendt Aram als fokstier, terwijl er nog maar 22 dochters zijn gekeurd. „Van elke stier zouden snel honderd dochters gekeurd moeten worden, dan krijg je al snel een stabiel beeld van de exterieurvererving”, aldus Peek. „Maar de bedrijfsinspectie is wat afgenomen en vooral bij de liefhebbers gebleven. Dat zijn mensen die er waarde aan hechten of waarbij het voor de handel interessant is. Die groep gebruikt steeds minder jonge Nederlandse (test)stieren en van de jonge stieren alleen

de top. Er treedt dus een verschuiving op, er komen steeds minder exterieurdata beschikbaar van de stieren die net onder de absolute genomicsstop zitten.”

Aantal dochters publiceren

De oplossing is volgens Huub Peek dat KI's dochters laten bijkeuren. „De NRS-computer geeft willekeurig dochters van een stier en tevens bedrijfsgenoten op, zodat het wel zuiver gebeurt. Ervan uitgaande dat de inspecteurs objectief keuren, heb je met vijftig dochters erbij al snel meer zekerheid.” Op de vraag waarom dit dan niet plaatsvindt, moet Peek het antwoord schuldig blijven (zie ook het kader ‘Dochters bijkeuren een goed idee?’). „Je zou zeggen dat het ook in het belang van de KI is, want stabiele fokwaarden zijn goed voor het imago.”

Peek vindt het een positieve ontwikkeling dat inseminatieclubs steeds vaker het aantal dochters op hun stierenkaarten publiceren, dus met een ‘0’ bij genomicsstieren. „Maar vaak wordt alleen het aantal dochters in productie vermeld en wordt het aantal gekeurde

Copyright foto

De voormalige internationale genomicsopper Amighetti Numero Uno (Man-O-Man x Shottle) noteert op basis van zijn eerste Nederlandse dochters een productie-index van -320 kg melk met +0,57% vet en -0,02% eiwit. Hij noteert voor frame, type, uier, beenwerk en totaal exterieur fokwaarden van respectievelijk 102, 106, 110, 92 en 103. In Canada en de VS is zijn beenwerkscore aanmerkelijk hoger.

dochters niet apart vermeld. Dat zou wel een goede toevoeging zijn, opdat veehouders goed worden voorgelicht. Ze moeten weten waarop ze hun keuze baseren.” ■

Dochters bijkeuren een goed idee?

Veel stieren hebben na het aan de melk komen van de dochters al snel betrouwbare productiefokwaarden, maar nog geen betrouwbare exterieurinformatie, omdat er weinig dochters worden gekeurd. Dit zorgt voor instabiele fokwaarden. Een mogelijkheid is om willekeurig door de AEU-computer aangewezen dochters te laten bijkeuren. Een goed idee?

„CRV laat geen dochters bijkeuren. Door de inrichting van ons testsysteem hebben we meestal snel genoeg dochters in de exterieurfokwaarde. Daarnaast is een groot deel van de stieren die CRV als dochtergeteste stier aanbiedt ook al InSire Topstier geweest. Deze stieren krijgen snel veel dochters aan de melk”, aldus Bertil Muller van CRV.

„Bij de meeste KI Kampen-fokstieren zijn er na verloop van tijd voldoende gekeurde dochters. Het inschrijven van voldoende dochters heeft echter tijd nodig, je kunt niet elke pas afgekalfde dochter meteen inschrijven. Mochten er te weinig dochters worden ingeschreven van een bepaalde

stier, dan laten we wel bijkeuren”, aldus Erik Laarhuis van KI Kampen.

„Een nadeel van het bijkeuren van dochters is dat je heel verse dochters inschrijft, waarbij de puntenscore vaak tegenvalt. En alleen de eerste inschrijving van de vaars telt mee in de fokwaardeschatting”, aldus Ben Meijerink van KI De Toekomst. „Daar komt bij dat je bij het bijkeuren meestal terecht komt bij veehouders die gestopt zijn met de inspectie. Geef je dit soort adressen door aan CRV, dan is de kans groot dat er een heel marketingteam op de stoep staat. Daar staat dit type veehouders niet op te wachten.”

„KI Samen heeft de laatste jaren geen dochters laten bijkeuren. De reden hiervoor is dat er geen noodzaak was, omdat GES besloten heeft dat stieren een exterieurfokwaarde krijgen als een minimale betrouwbaarheid wordt overschreden. Ook is het lastig om inspecteurs naar veehouders te sturen, die bewust de keuze hebben gemaakt om niet mee te doen. Daar komt bij dat de inspecteurs

tevens stieradvies voor een commerciële partij geven en daarmee de schijn tegen hebben. Het zou onze voorkeur genieten als de inspecteurs volledig onafhankelijk zouden opereren, hetgeen voor alle melkveehouders in Nederland een stimulans zou zijn om weer meer aan bedrijfsinspectie mee te doen”, aldus Gerard Scheepens van KI Samen. Van de importeurs laat alleen ABS-importeur Heemskerk dochters bijkeuren. „Stabiele en betrouwbare fokwaarden staan bij ons hoog in het vaandel. Bij jonge fokstieren zorgen we op deze manier voor zo'n tachtig gekeurde dochters”, aldus Jimmy Wolff. De andere importeurs laten geen dochters in Nederland bijkeuren, omdat er doorgaans voldoende dochters in het land van herkomst zijn. „Daar komt bij dat het dikwijls heel lang duurt vooraleer een stier een Nederlandse fokwaarde heeft, die wij betrouwbaar genoeg vinden om mee te werken. Vooral de benenscore in Nederland is voor ons een bron van wantrouwen”, aldus Luc Libberecht van Semex.